

ІвмхгнѢо. 7

Lei 7,25

859.0
T74

MICHE TOMCZEI

CRONICA

LVI

CASTRINOS

EDITURA EMINESCU

854.0

714
GHEORGHE TOMOZEI

CRONICA
LVI
STAVRINOS
2

1975

EDITORA EDAINE SCU

859.0-1

242464

COPERTĂ
ȘI
ILUSTRĂȚII
ÎN
SIMILIGRAVURĂ
DE
TEODOR SALAR

INARAȚIUNE PREA-
FRUMOSA DE SPRE
MIHAIL-VOIEVOD
CUM DOMNI ÎN ȚARA
ROMÂNEASCĂ, CUM
TAIE PE TURCII CE SE
ASEDIAȘERA ACI, CUM
SAVURȘI MULTE ÎPRĂVI
VITE JEȘTI ȘI CUM ÎN UR
EA DE PIZMA FĂCUTĂ
FĂRĂ LUPTĂ. ȘI
DE S TAVRINOS GRECUL
VISTIERESCRIȘĂ ÎN ARDAL
ÎN CETATEA BISTRITII, LA
LUMINA STELELOR, LA
ANUL 1601 ÎN LIMBA GRE
CEASCĂ, TIPĂRITĂ MAI ÎN
ȚII ÎN VENETIA LA ANUL
1638 DE CĂTRE NEOFIT
IEROMONAH PE CHELTU
IALĂ LUI PANOS PE PANOS
ȘI ADUSĂ ACUM ÎN ȘIH
ROMÂNESC DE CĂTRE
GHEORGHE TOMOZEI

NARAȚIUNE PREAMFRUMOASA

despre

MIHAIL VOIEVOD.

Cum domni în Țara Românească, cum tăic pe turcii ce se asediaseră aci, cum săvârși multe isprăvi vitejești și cum în urmă de pizmă fu ucis fără luptă.

De

STAVRINOS GRECUL VISTIER,

scrisă în Ardeal, în cetatca Bistriții, la lumina stelelor, la anul 1601, în limba grecească, tipărită mai întâi în Veneția la anul 1638 de către Neofit Ieromonah pe cheltuiala lui Panos Papanos și adusă acum în stih românesc de către

GHEORGHE TOMOZEI

pentru editura

EMINESCU

București,

1975

Poema lui Stavrinos

...Pe harta Atenei moderne sint câteva străzi ce se numesc Iași, București, Drăgășani, Drumul Brăilei (întru nemurirea bătațiilor purtate de către etcriștii lui Ipsilanti în Moldova și Țara Românească), dar există și una ce se cheamă Mihai Vodă și are o întindere pe măsura celor ce poartă numele de Plutarchos, Sofocle ori Omiros.

Mihai Vodă al românilor nemurit în cuprinsul cetății încă umbrite copleșitor de coloanele Parthenonului? Iată un fapt ce nu le pare surprinzător istoricilor care știu că de numele și isprăvile Viteazului de mai sus de Dunăre s-au legat fierbințile speranțe ale grecilor, care vedeau în voievodul nostru pe bărbatul capabil să-i alunge pe turci din teritoriile balcanice pe care le ocupau. Cu mai mult de două secole înainte de Eterie, numele lui Mihai devenise simbolul posibilei eliberări a Helladei eterne și (D. Russo ne-a dovedit-o) croul român a fost integrat, în cîntece populare grecești, familiei de eroi din *Iliada*.

Aceste cîntece de slavă închinat lui Mihai Vodă au nutrit materia epică a unei lungi poeme scrise în greaca modernă de Stavrinos.

Dar cine a fost Stavrinos?

Așa cum se cuvine cu un poet despre a cărui trecere prin lume știm foarte puține lucruri, nu-i știm lui Stavrinos nici măcar numele cel mic și sîntem chemați să-l pomenim — ca pe marii poeți — numai cu un nume. În poema sa, în ultimele sale versuri, Stavrinos găsește de cuvîntă să se adauge și pe sine viforoasei lumi pe care s-a străduit s-o povestească: „Dacă doriți să aflați și patria mea, Malsiana se cheamă orașul unde m-am născut, aflat prin părțile Delvinului. Numele meu e Stavrinos, iar pronumele (!) Vistier. Și am scris poema eu singur din propria mea inițiativă, în Ardeal, în cetatea Bistriței, noaptea, la lumina stelilor.”

În afara acestor versuri confesive, nu mai deținem vreo altă informație despre vistiernicul lui Mihai. Editorul lui Stavrinos la Veneția, icromonahul Neofit, credea la 1672 că născutul la Malsiana ar fi fost „ucis împreună cu fiul său, Gheorghe hatmanul, mai tîrziu, după 30 de ani, de către Ștefan Vodă Tomșa fără vină”, dar D. Russo îl „corectează” dovedind că Tomșa, care a domnit în Moldova în 1611—1615 și 1621—1623, nu-l putca ucide pe vistiernicul-poet „cu 30 de ani mai tîrziu”, adică pe la 1631!

Se crede cu îndreptățire că Stavrinos a fost întemnițat împreună cu mulți alții din preajma lui Mihai în zilele ce au urmat cumplitei omorîri din Cimpia Turzii. Închis la Bistrița în vara lui 1601, Stavrinos mai era acolo în zilele lui februar 1602, cînd pretinde că ar fi compus (în numai două zile!) întreaga poemă. De aici înainte, urmele lui se pierd. A fost el ucis ca unul care putea avea știre despre „comorile” lui Mihai? A luat el drumul pribegiei, la început în Moldova, ori mai apoi în Apus, ori a încercat să revină la Malsiana? Greu de presupus. Deși ne apare ca o evidență faptul că Stavrinos a trăit în apropierea celui pe care se ambiționa să-l asemuie cu Ahile, ne e greu să credem că el a fost atît de implicat pe cît se crede în destinul voievodului pe care l-a slujit. Că va fi fost vistiernic ne apare ca neîndoios, dar că a fost vistiernicul lui Mihai n-o putem afirma. Dezastrul de la

Turda ne-a văduvit istoria de numeroase acte din cancelaria lui Mihai. Există o întregă literatură consacrată momentului (memoriale de călătorie, rapoarte ale unor agenți secreți, scrisori particulare) și e cel puțin straniu că numele trezorerului de... rime grecești nu apare niciodată, nicăieri.

Înclin să cred că în tabăra lui Mihai puteau fi întîlnite, alături de sfetnicii și oștenii lui de credință, multe personaje cu gustul aventurii atrase de fascinanta-i personalitate, urmîndu-l fără vreun scop, ca fluturii atrași de lumină. Stavrinos va fi fost unul dintre acești fluturi. Vistiernic (al altcuiva, de altundeva), Stavrinos a fost poate un simplu neguțător ori slujbaş de cancelarie pe lângă Mihai și faptul că stingerea voievodului i-a adus și lui gratiile temniței și mai apoi poate chiar moartea trebuie să ne dovedească nouă chipul în care „vistiernicul” și-a afirmat devoțiunea. Cunosător al unor modele literare, dar prea puțin dăruit de zei, Stavrinos a compus nu atît potrivit convențiilor literaturii timpului, cît pornirii lui sentimentale: drumul lui Mihai e descris cu o adîncă și omenească participare a fîntei la tot ce a fost mărăreție și declin. Explicînd toate actele eroului, el îi socotește vinovați de abrupa lui moarte nu numai pe „Basta Giorgiu”, ori pe „Bator-crai”, ori pe „boierii din Erdelia” (Ardeal), ci se consideră îndreptățit să acuze „pizma întreit blestemată” și „Moartea”, invocînd soarele și luna să se înfioare și să bocească (!) năruirea faimei Viteazului. Și munții sînt chemați să-l plîngă, și chiar fiarele pădurii, pe cel socotit a fi „stîlpu creștinilor”.

Stavrinos pretinde că a compus la Bistrița, la lumina stelilor, între 1 și 2 februarie 1601, poema sa, iar D. Russo consideră că ar fi aceasta o „licență poetică”, vistiernicul neputînd nici măcar să transcrie într-un răstimp atît de scurt cele mai mult de o sută de pagini. Același Russo vede în autorul nostru „un om cu o cultură mediocră și fără pic de talent poetic”, dar înregistrează cu disimulată uimire adîncul ecou pe care poema l-a avut nu numai în cultura românească („utilizat în *Istoriile domnilor Țării Românești* de Radu Po-

pescu, în unele părți e chiar tradus cuvînt cu cuvînt”), ci și în cea greacă. Ilustrul istoric afirmă, în fața spectacolului oferit de extraordinara proliferare a poemei lui Stavrinos, că însemnătatea unei opere n-ar sta doar în valoarea ei intrinsecă, „ci și în sentimentele de admirație, de prețuire sau de plăcere pe care le-a provocat la contemporani sau la generațiile posteroare, indiferent dacă pe drept sau nedrept”. El îi găsește lui Stavrinos numeroși imitatori (Diacrusis, Petrișis, Spontis, Palamed etc.) și dovedește implicit popularitatea ieșită din comun pe care și-a dobîndit-o în epocă (grație și păgubosului vistier) Mihai Viteazul, domnul ce întrunea calitățile cele mai înalte, personaj lesne de asemuit cu Ahile. Numeroase au fost edițiile poemei lui Stavrinos de la întîia (dar a fost realmente *în-întîia*?) tipărire, la Veneția, și pînă la... ediția de față, și opera care s-a bucurat de un asemenea neobișnuit succes nu poate lipsi din Biblioteca de poezie a celor ce îndrăgesc deopotrivă istoria și versul, și e firesc să visăm pentru lucrarea vistiernicului un loc oricît de modest, o meritată firidă în istoria literaturii române, după ce și-a aflat loc și în *Istoria literaturii neogrecești* a lui C. Th. Dimaras.

Anticipînd această firidă, criticul Al. Piru a tipărit în volumul *Varia* (1972) o frumoasă evocare a lui Stavrinos, pe care îl comentează cu interes și aproape cu simpatie. Și domnia-sa convine că poema e „simplă și naivă”, inventariază enormități (trei sute de voinici greci pun pe fugă optzeci de mii de tătari!), dar citează momentul morții lui Mihai (și „trenosul” ce-l urmează) reproduș în *Letopiseșul caniacuzînesc* și propune supoziția ispititoare și cu totul credibilă a unui Stavrinos citit de Dimitrie Cantemir. În subtilul său comentariu, Al. Piru desprinde stăruința cu care Stavrinos își asemuie eroii cu... animalele: oștenii lui Mihai ar lupta ca *lupii* cu turcii tremurînd ca *peștele*, tătarii sînt mînași ca *măgarii*, iar Viteazul cu ai lui (ca *lei*) îi taie pe vrăjmași ca pe *oi* și *cîinii* sînt călcați de *lei* și de *balauri* (flămînzîți). Același Al. Piru denunțînd un „împrumut” făcut din Stavrinos de către Anonimul Bălenilor citează un vers de calitate, încărcat de

surprinzătoare sugestii și vădînd, în păienjenishul versurilor îndeobște domestice ale vistierului, unele fericite pîlpiiri:

„Ca un fulger umbla pen oaste...”

Poema debutează cu tăierea turcilor la București și continuă cu dejucarea planului de înlocuire în scaun a lui Mihai cu un Bogdan sin Iancul, cu o luptă la Rusciucul de azi în care Mustafa pașa e înfrînt și cu preparativele lui Sinan pașa de supunere a Valahiei. Episodul Călugăreni, căruia i se consacră un savuros capitol narînd căderea în glod și smîrc a teribilului pașa, aduce în scenă pe Batorcrai (Sigismund Bathory), cu care destinul lui Mihai s-a însoțit într-un dezastru. Stavrinos, atît de pătimaș ispitit să ignore proporțiile (nu doar cele numerice), e bucuros să-l imagineze pe sultanul turc înfricoșat, dar și umil în fața lui Mihai (pe care-l dăruie cu bogate plocioane) și vorbește despre pămînturi pe care spada Viteazului le mîntuie de asupritorii „ca porcii” de parcă ar vorbi despre îndepărtata-i Heliadă îngenunchată și nutrînd visuri de libertate. Respectînd în general succesiunea episoadelor de istorie, pe care le ilustrează cu ceremoniile (simple, dacă nu simpliste) ale versurilor sale, vistiernicul divaghează des despre rostul omului într-o lume plină de aventuri și filozofează pătimaș pe tema cruzimii lui Charon, pe care-l închipuie devălmășindu-i în întunecimea lui și pe Alexandru cel Mare, și pe Solomon cel cu înțelepciunea, și pe Velisarie nebiruitul, și pe Samson vestitul, în rîndul cărora îl pune și pe valahul „a cărui moarte s-au întîmplat din uneltire”. Finalul poemei are vibrație de psalm și un cor de imprecații trădează durerea poetului ce-și vede răpus cu mijloace nedemne idolul (și poate stăpînul) și sînt sigur că tocmai aceste capitale ce încheie jeloasa Istorie explică rapidul și reverberatul ecou pe care l-a avut tipărirea și răspîndirea ei. Regăsim furia grecului iubitor de români în pasajele unor cronici românești de epocă, așa cum în vechile cetăți dezvelite de ploii și zăpezi întrezărim treptele zidurilor succesive, bolovanii de rîu ca și cărămizile fără moarte, nisipul și mortarul.

Omagiindu-l cu cuvenita servitute pe care o merită pe harnicul și inimosul vistiernic Stavrinós, îi propunem cititorului o lectură în care va întâlni umbra Viteazului, trecerea lui peste zări și hotare de țară, și aburul legendei va putea înlocui cu încă proaspete vopseli de frescă acele colțuri de pagină în care timpul sau poate puțina pricepere a autorului (sau traducătorului) au decolorat alcătuirile vechilor versuri...

Poema lui Stavrinós este și ea o oglindă a eternei aspirații a românilor de a trăi în libertate și de a-și apăra ființa națională și independența, aspirații ce și-au aflat împlinirea în România de azi...

GHEORGHE TOMOZEI

iulie 1974

Notă asupra ediției

Nutrind convingerea că poeții de azi au *datoria* de a traduce *toate* textele versificate care iluminează istoria noastră și care, datorită apariției lor (în proză) în ediții devenite de mult rarități bibliofile, sînt cunoscute numai de către cercetătorii fondurilor de carte ale Academiei, am încercat să *aduc* în vers românesc *Cronica lui Stavrinós*, cu credința că fac mai lesnicioasă parcurgerea unei opere literare de mare interes cultural și istoric. Impracticabilă, poate, pînă la această versiune pe care am bucuria s-o ofer cititorului, *Cronica* poate fi cercetată ca un document de epocă de mare răsunset (hrănind izvoarele tuturor „Istoriilor românilor”), dar și ca o lucrare beletristică despre care, chiar dacă nu-și justifică integral ambițiile, putem vorbi ca despre prima înjghebare epică ce și-a propus să illustreze personalitatea unui voievod român.

Cunoscută mai întîi prin mijlocirea *Letopiseșului Țării Românești* și a *Istoriilor* lui Radu Popescu, poema lui Stavrinós a fost tălmăcită pentru întîia oară în românește de către Teodor Eliat („*Vestițele vitejii ale lui Mihaiu Vodă ce au stăpînit Țara Românească și Ardealul de la anul mîntuirii 1588 și pînă la 1601... acum întîiaș dată tradusă din grecește în românește de Teodor M. Eliat, și dată în tipărire*”).

cu cheltuială și cu îndemnarea unor iubitori de înmulțirea cărților în limba românească, în anul 1837").

În traducerea lui Massim, A. Papiu Ilarianu a editat cronica într-al său *Tesauru de monumente istorice pentru România* (1862) după ediția venețiană a operei (*Vitejiile pre-piosului și pre-viteazului MICHAEL Voievodu. Cum și câte s-au întâmplat în Țara Românească de pre timpul domniei lui Șierban Voievodu pînă la Gavril Movilă Voievodu — Veneția, 1785. La Nicola Glykys din Ioanina. Cu voia Superiorilor și cu Privilegiu.*) Traducerea, azi greu de parcurs, avea titlul *Narațiune pre-frumosa despre MICHAEL VOIEVODU. Cum domni în Țara Românească, cum tăie pre turcii ce se asediaseră aci, cum în urmă de pismă fu ucis fără luptă.*

Strălucitul cercetător al istoriei literare vechi Dan Zamfirescu a alcătuit și el (cu G. Mihăilă) un *Tesaur* în anul 1963 (*Literatura română veche 1402—1647*), Editura tineretului) în care a cuprins o nouă versiune a *Cronicii* datorată asistentei Rita Dobroiu și lectorului Eugen Dobroiu. E o splendidă echivalență în proză a versurilor lui Stavrinos și parcurgerea ei (comparată cu aceea a lui Massim) a făcut aproape inutilă traducerea *ad-litteram* de care m-am folosit atunci cînd am încercat să repovestesc, la rîndu-mi, *preafrumoasa narațiune*.

M-am văzut nevoit să „trădez“ din capul locului metrica traducerii, nepotrivită după opinia mea cu curgerea poemei, prea pretențioasă pentru a o utiliza în zeci de capitole de (totuși) relatare seacă, cu o solemnitate firească poate în greaca nouă, dar nu și în românește. Dar iată cum descrie Dan Zamfirescu *versul* poemei, *versul „politic“* (!) grecesc: „Pentru cine nu știe cum sună versul «politic» grecesc, îi reamintim că el a fost folosit de Iancu Văcărescu în celebrele sale stihuri:

«Ah, de-am putea a ne dobîndi și cîte-avem pierdute»...

Tăiați-l în două versuri, primul de opt silabe, al doilea de șapte și veți avea *Luceafărul* lui Eminescu !”

Am preferat, parcurgînd și reparcurgînd proza traducerii, să adaptez forma *Cronicii* la mijloacele povestitorului, înlocuind versul „politic“ cu un vers mai apropiat nu de monumentul literaturii culte al românilor (*Luceafărul* eminescian), ci de *balada populară românească*. Încercarea mea n-a avut ambiția să reconstituie o *gravură de epocă*, ci, din cioburi de vopseli văratice, adesea pline de inocență, o *icoană pe sticlă*.

Dacă am izbutit să fac mai ușoară și mai logică citirea poemei lui Stavrinos, cred că pot contribui la mai buna cunoaștere a vistiernicului-poet a cărui vistierie lirică e mai bogată decît cred exegeții dezabuzați de capodopere. Dacă am izbutit, voi răspunde îndemnului de a continua repovestind în vers românesc *Istoria* lui Matei al Mirelor și aducînd astfel un omagiu Voievodului Întîii Uniri, viteazul Mihai, al cărui cap retezat în 1601 în Cîmpia Turzii mai putea fi văzut în anii copilăriei mele în lacra de sticlă în care era păstrat, la Mănăstirea Dealu...

G.T.

CRONICA
LVI
MARRINOS

242464

I Început de stihuri

oveste neuitată-n veci și cu frumoase rime,
mi-am pus în cuget s-o încep, să scriu cu străvezime
Istoriia a lui Mihai, în toate minunatul,
războaiele să i le scriu, să-l laud pe bărbatul
ce unguri și tătari și turci și moldovani și șleahțici
i-a frînt, la Turda pînă cînd străpuns fu de sălbatici
și tristul lui sfîrșit ee-avu, cu sîrg și milostenii
am să vi-l spun spre a-l jeli, voi prieteni și rudenii...

II Alte stihuri despre același

Aici sînt stihuri ce-l ivesc pe Mihai,
lăudatul,
nebiruit pînă cînd trupul lui, de cap scurtatul,
rămase în pustietate, de sînge pustiit,
răpus de fier înciudat și batjocorit.
Lăudat fie-i numele! Pierzării, cine a dat
fălosul trunchi al gloriosului bărbat
ce-n Turchia
și-a purtat vitejia,
el cu sabia și cu calul
Moldavia o au făcut-o a lui și Ardealul!
Îndrăcita pismă au făcut să salte
din țeasta lui, toate cugetele înalte,
durerile rostogolind prin vreme,
cum se urmează în stihurile acestei poeme.

III Începutul narațiunii

Întea mă-ndeamnă să cuget la în-
tîmplările lumii
și să însemn cum se trec făpturile humii,
n-am pace de nu povestesc mîhnitul obraz
al domnului cel viteaz,
cum se-nălță, pe turci junghiind,
într-atît de minunat fiind,
încît îl cinsteau cu alai
împărați și crai.
La început, la începutul,
el turcului îi măsura tributul.
Sărăcia și gerul
le lăsa în Vlahia ienicerul,
spahiii
Vlahiei îi robeau femeile și copiii.
Chiar domnul, în umbra icoanelor,
era de risul turbanelor,

iar Dumnezeu văzînd atîtea vieți sparte,
pe turci lui Mihai îi dădu, să-i puie sub
moarte

și sub sabie și sub potcoave
pentru batjocurile lor scîmnave.

IV Cum Mihai Vodă tăie pe turcii cîți i-a aflat în București

mpreunat cu ungurească oaste,
Mihai îl izbi pe turc în coaste
și, dîndu-l pierzării, curăți de duhoare
Vlahia cu blajine odoare
iar împăratul cînd avu știre
păru cuprins de smintire,
vizirii pornindu-și la drum
să afle pricina pierderii, ce și cum,
acest Mihai de unde-au răsărit,
și-atunci Ferhat pașa nimica n-a tăgăduit :
„Osmanii
vlahilor le-au tot cerut banii
și, neavîndu-i, au luat zălogire
copii și muieri, muierile cu osebire,
iară Mihai cu otusbirul,
înlocui cu paloșul birul,
aflîndu-se la strîmtoare
el tăie fără vină prea mare !“

V Cum Selim sultanul
trimise alt domn în Vlahia,
pre fiul lui Iancul

flind împăratul acestea, trimise
domn nou la Vlahia, cu zapise,
pe Bogdan sin Iancul, pe care prea bine-l ştia,
şi-l înturnă la drum cu paşa Mustafa,
paşa să-l pună-n jilt, precum e lege,
iar pe Mihai degrabă să-l lege.
Constantinopolea lăsînd-o în urmă
paşa zori, cu boierimea — turmă
şi oaste cîtă frunză spre Rusciuc
la Dunăre ivindu-se buluc.
Mihai veni în faţa turcului
degrabă însoţindu-se cu-ai lui.

VI Cum trecu Mihai Vodă
la Rusciuc şi pornind luptă
cu Mustafa paşa îl birui

epregetînd o clipă, oastea-i toată
se arătă la Dunărea-ngheţată
ca lupii strecurîndu-se-ntr-adîns
Rusciucul l-au ajuns şi l-au aprins
şi-mpresuraţi de aprige primejdii
turcii-n cetate tremurau ca peştii.
Vlahii-nfruntînd pojarul
de cap îl scurtară pe serdarul,
şi din oastea lui Mustafa
singur Bogdan rămase în şa,
şi nimeni altul n-a mai scăpat
din oraşul îngenunchat.
Ungurii prinzînd pe trepte să urce
după junele turce,
cătanele pierzînd în noapte
urma turcoaicelor coapte
şi vlahii şi darabanii
mult plînsset iscară. Sculele, banii
zăceau în zăpadă printre sipete fără lăcate
şi printre cadînele răsturnate,

cu carnea numai în răsfături albind,
și-acum desculțe, orbecăind,
trase de lungile plete
ca iepele de coame, fete
târîte printre leșuri de turci
bălăbănite în furci.
Din Rusciucul cu ziduri arse
Mihai oastea-și întoarse
peste Dunăre, fără zăbavă,
spre scaunul lui de slavă,
bucuros și înveselit
de biruința ce-au dobândit.
Dar iată că acum
vești noi îl aflară pe drum.

VII Cum tătarii au intrat în Vlahia jefuind-o de oameni și lucruri

uzind de tătari, domnul
nu-și mai află somnul,
chibzuind cum se cuvine planul
cum să-l nimerească pe hanul.
Trimise greci, vreo trei sute, iscoade
să vază dincotro vine, pe unde cade.
Tătarii, optzeci de mii
de-au spart hotarul, răpind mame și copii,
fără istov
tabără și-au întocmit la Neajlov.
Iscoadele grece, ce și-au zis ele ?
„Să mergem noi singuri în luptele grele,
nu vedeți că vlahii, urgisindu-ne foarte
ne-au fost trimis la moarte ?
Până când vlahul, de-i mic ori e mare,
să ne trimită la pierzare ?
Alecsandros împăratul, slăvit fie-n veci,
lumea o supuse cu vitejii lui greci
și noi să ne tragem din fața unui han
dușman ?

De ne ajută pronia
țara noastră ne-o vom cinsti, Machedonia.
De-l chemăm pe valah într-ajutor
se cheamă că n-avem onor
și el ne va batjocori.
Singuri, asupra tătarilor vom porni
și-avem crezămînt
că-i vom prinde ca pe niște măgari ce sînt !"

VIII Cum merșeră grecii asupra tătarilor și-i biruiră

Si degrabă au mas
la locul tătarilor de popas.
Tătarii — mii douăsprezecc,
trei sute, cetele grece
carc ca leii dară-n păgîni năvală
de-i risipiră cu mare sminteală.
Mulți
se aflară desculți,
de straiete lor goi
în noroi,
lăsînd pradă în mîna grecilor destule
arme și scule.
Trăgeau ca la plug
prin omătul căzut cu bclșug,
măcinați pînă-n ziuă
ca-n piuă.
Hanul, cu surpate oase,
spre Giurgiu se trase
și împăratul cînd îl zări
pod peste Dunăre porunci...

IX Cum porunci împăratul pod peste Dunăre spre a-și trece oștile în contra lui Mihai

Le Sinan pașa, vizirul dintiul
l-au chemat să-i sărute călciiul :
„Sinane pașo, eu unul voi
să te gătești de război,
să vină din Anatolia beilerbeii,
samliii,
caramanii
și gintii,
din Rumelia să-i chemați
pe cadii multlăudați,
supusul cel nesupus
pînă ce-l veți fi răpus,
că datu-mi-au făgăduință
de credință
plătită cu aur
și-acum se-ntoarnă ca un balaur
și fără frică
țările-mi strică.
Cetați prăpădește,
iarba ce crește,

orașe
le lasă golașe,
turnuri și case
de la moșu rămase.
Giurgiul și Brăila
mi le-a luat cu de-a sila,
năucul
îmi sparge Rusciucul,
unde-am avut oști
nu mai cunoști
și l-au tăiat pe Mustafa,
mai scump ca o raia,
Mustafa temutul
ce mi-au fost scutul !
Silistra,
Varna
și Baba
și pînă la Pravăț,
Dobrița,
Zagara,
Plevna,
Nicopole,
Vrața
și Vidin
toate le-a surpat,
nimic n-a iertat.
Hașului de care tremură toți
nasul i l-a tăiat, ca la hoți,
de-am trimis pe urma lui oștirea,
partea mea a fost risipirea,
m-au rușinat
cum nu s-a mai aflat.
Ba mi-au răpit și șerbii
dulcei Serbii
și îl amenință pe cel ce i-a dat caftanul
și buzduganul.

Du-te dară, vizire,
și tîrăștc-i pe vlahi în robire,
iar pe gheaurul să mi-l aduci
ferecat în butuci,
amarul să i-l plătesc cu amar
și pune-n locul lui un serdar
să domnească peste toate cetățile
și să facă dreptățile !“

X Cum ieși Sinan pașa din Constantinopole și veni în Vlahia peste Mihai

in an acestea cînd auzi
s-ajungă-n Vlahia se nevoi
cu mare alai,
să-l piarză pe Mihai.
Altminteri gîndea domnul
veghindu-și tronul
urzind plan
să-l împresure pe Sinan
drept care se porni cu ai lui în poieni,
la locul Călugăreni,
din zori în amurg
stînd cu ochii pe turc.
Cu pecetea cea mare
trimise lui Jicman craiul scrisoare
să vină cu oștile din Ardeal
în goană de cal.
La Călugăreni, pe pod,
turcii buluciră mult norod,
dar el cu sîrg
i-au risipit în smîrc,

de-a rostogol,
ca porcii-notau în nămol
de parcă-i sfișia cu colții
balăurești și cu solzii.

XI Cum îl prăvăli pe Sinan pașa în smîrc

hiar Sinan căpitanul
își pierdu turbanul
de rămase fără cal, fără șa
și fără feregea,
ca porcul
nu-și afla locul,
de săriră dintr-însul
trufia și plînsul...

XII Cum chibzui Sinan paşa să-l prindă pe Mihai cu vicleşug

ihnea şi paşa Hasan, în zori,
se traseră de prin ascunzători
şi săriră cu oşti bogate
să-i cadă lui Mihai din spate,
dar el se-ntoarse şi-i lovi pînă
le-ngenunche bărbăţia-n ţărînă.
Ca uliul cel de pe cer
el i-a trecut prin fier.
Hasan ajunse deolaltă
cu vizirul din baltă
şi-i povesti cu-nfricoşat grai
ce au păţit de la Mihai,
iar Sinan spuse, dînd din coate,
că spaima de gheaur l-au învăţat să înoate,
şi-i mai spuse cum un spahiu,
aflîndu-l mai mult mort decît viu,
trăgîndu-l de barbă
l-a scos în iarbă,

unde zace întins
ruşinat şi învins.
Hotărîră să-l dea pe domnul pierzării,
cumpărîndu-i pe boierii ţării.

XIII Cum făcură sfat cu Mihnea Voievod să-l prindă pe Mihai

ise Mehmet beiul atunci :
„Mihneo vodă, tu să-l aduci !“
„De-i după a mea socoteală,
boierii îl pun la popreală !“
După Dan vistierul de-au trimis
acesta pe domnul viu l-a promis.
La ungurul Chiral Albert s-a dus :
„Mihai vodă va fi răpus,
tu ia galbeni de-aci
cincizeci de mii
și du-te unde-ai s-apuci
c-aci au venit mulți turci,
galbenii pașii de-i iai,
lasă-i-l lui pe Mihai !“
Chiral Albert iute pleacă
lăsînd oastea lui Mihai săracă
și Mihai înțelege
a boierilor fărădelege.
Călugărenii îi lasă
și spre Rucăr se-ndeasă

unde de dinainte-avea conac
așteptînd de la Jicman olac
vroind știre
cînd îi trimite oștire.

XIV Cum Sinan pașa
pătrunse în Vlahia
și cum robi pe mulți

Întâind în Vlahia, fălos,
Sinan o-ntoarse cu susul în jos ;
la Tîrgoviște se-ntărea
și la București petrecea,
dar de bine ce-i paie,
Jicman munții îi taie
și cu mare alai
vine de se-mpreunează cu Mihai.

XV Cum Jicman,
unit cu Mihai,
merse asupra turcilor

Încipii cei doi s-au îmbrățișat
și tunurile au numărat.
Răzvan voicvod
cu de oameni năvod
în frunte sta, veghetor
cu oștenii — ciopor
și Tîrgoviștea-n cale de-o întîlniră
o arseră și-o năruiră
și cetatca ardea
cu turcii în ea,
turcii, cinci mii,
arseră ca făclii,
numai unul dintre ziduri s-a șters
și la Sinan au mers
de i-au spus cum vin cu cazne grele
oștile cîte trele,
a lui Jicman, a lui Mihai și-a lui Răzvan.
Și zis-au bătrînul Sinan :

XVI Cum făcu Sinan pașa sfat cu Hasan pașa

Vem în față oști
cum rar cunoști,
nobili juni
gata de multe minuni.
Tîrgoviștea se pîrjoli
peste pașa Ali,
trecură vilvătăi
peste soții săi,
și-acum Mihai vine
să se bată cu mine.
Tu, Hasane, ia-n stăpînire
podul Dunării, cu grăbire,
fă-te giulgiu
peste Giurgiu
să nu care cumva
să încerce de la tine a-l lua
că belșug de unguri ne vine
și vlahi — mulțime
și valoni —
inzăuați coconi.

De ne-or prinde aici
de cap ne vor face mai mici
mai bine ne-am trage
de Dunăre-ncoace ;
oștilor poartă-le trupul
cătred Rusciucul,
haide, Hasane, și te preumblă,
că Mihai îmi calcă pe umbră,
încalecă iute
și du-te,
că-n urmă-ți pornesc și eu
cu-al oștilor greu !

N-ajung ei bine la schele
și oștirile ccle trele
de dinapoi
ii mină în Dunăre ca pe oi...

XVII Cum ajunseră
la Giurgiu, cum luară cetatea
și stricară podul

el dintii ajunse Răzvanul
și-și propti în pod buzduganul.
În ailaltă lature
ai lui Mihai veneau să sature
pofta beilor,
mișeilor,
iar crai Jicman
sc-nălță peste toți căpitan.
Din moara cea amară
pușini turci scăpară
că au pierit numa-ntr-o zi
cam la două sute de mii.
Pieiră anatolieni,
rumelioți,
salmiți,
ieniceri și spahii.
Pieiră agalele
și pașalele,
plutind pe Dunăre
în apă tulburc.

XVIII Cum îi fărîmară
pe turci și cum îi îneacă
în Dunăre

colo să fi văzut
răul ce turcilor s-au făcut
cînd vlahii le dumică ră trupul
de erau ca oile, față cu lupul,
zăcînd goale, numai în piele
cu ierbi sîngerate sub ele.
Mihai cu balta ridicat
pe mulți trimise la iad
făcînd mare osîndă
în turma cea tremurîndă
ce vărsa lacrimi-n praf
strigînd : „Alah ! Alah !“
Se îneacă necredincioșii
în șuvoaiele roșii,
trași în moarte
de lumea cea de departe.
Averea, galbenii, turbanele,
le poprîră cătanele,
eiși turci cu suflare se mai găsiră
ungurii îi robiră

și-ncărcați cu averi
și scule pentru muieri,
la Ardealul s-au grăbit
de-au conăcit.
Numai Sinan rămase
cu pierzarea în oase
peste măsură mirat
de ce i s-a întâmplat.
Cînd steaua-și văzu că apune
crezu că e ceas cu minune
și la Constantinopolea întors
se prăpădi, de zile stors
amărit și înveninat.
Așa păți turcul cel blestemat
ce-și pierdu toți vitejii sub sabia
trasă de Vlahia.

XIX Cum se întoarse Mihai cu Jicman și cum îl petrecu în Ardeal

înd spre scaunul lui se-ntoarce
cu bine,

Mihai pe Jicman cu fală îl ține
și-i dădu, sfetnice,
armele cele mai vrednice
și-l petrecu, îngreuiat de plocoane
spre țara mîndrei lui coroane,
iar el, în jețul domnesc se-ntări
lăudat în felurite împărății,
domnind nesupărat
și de turci ne-ntăritat,
împăratul gîndind cum să-l piardă cu zile
pe noul Ahile...

XX Cum trimise împăratul
pe Afis paşa să-l amăgească
pe Mihai și să lege pace

Împăratul l-a trimis
pe viteazul Afis
să treacă în tropote
la cetatea Nicopole,
s-așeze tabără nouă
cu tunuri treizeci și două
și ispitindu-l pe Mihai cum ar face
să lege cu dînsul pace,
iar acesta, pricepînd ce are turcul a-i zice
și că viața ar sta să-i ridice,
repezi și el un sol la turcul
zicînd că-i gata să facă tîrgul.
În vremea asta bătut multe poști
s-adune grabnice oști,
Dunărea s-o calce,
cu tunuri și arce
și să-l înconjure cu dichis
pe paşa Afis.
Primul trecu apa cu luntrea
unul Udrea,

cu moldovanii
și darabanii
și cu cazacii, o mie,
gata de bătălie.

XXI Cum Udrea trecu Dunărea și călcă tabăra pașei Afis

recînd Udrea
Dunărea,
tabăra lui Afis o au călcat
cum nu s-a mai aflat
că turcii de luptă fugiră
și-n grabă mare se risipiră,
rușinați și goi,
neprivind înapoi,
lăsînd în părăsire,
averile sub coviltire :
fiece moldovan
se-mbogăți c-un iatagan,
dorobanții
luară sfații,
cazaccii
spintecară sacii
cu zaherea,
iar Afis pașa,
procopsit numai c-o gloabă,
la Tîrnovo sosi-n grabă.

Doară cu calul fugi
și cu ai lui doi copii,
și ca să-i iasă împăratului înainte,
nepregetînd să mai rămîna
și să le cază bulgarilor în mîna
care și ei gîndeau că e bine
vlahului să i se închine.

XXII Cum trecu Mihai Dunărea și arse Nicopolea și Vidinul

De-a călare pe calul,
Mihai de trecu malul
peste Nicopolea se prăvăli
și-o pîrjoli,
iar eînd și Vidinul l-a cercat
bulgarii de i s-au închinat,
ieșind turcii din Vidin să se bată
cu multă gloată,
ducînd greul,
Mihai căzu în mijlocul lor ca leul.
I-a certat cu sabia și cu tunul
de n-a rămas, din șase mii, unul,
cu prăzile
își vîrfui lăzile
— galbeni și carboave —
făcu selavi și sclave
și trecînd cu corabia
în Vlahia,
după atîta istoviște
șezu pe tron, la Tîrgoviște.

Acuma nimica
nu mai stîmpăra-n turci frica,
toți
cîți numele i-l spuneau cădeau morți
și scorneau gînduri eîte
să nu-l întărite.
Și-atunci sultanul Mehemet
l-a chemat pe Ibraim pașa cel înțelept :
„Ce să fac cu-acest Mihai, Ibraime,
că mi-a răpus oșteni o mulțime,
că arde și pradă
ograda mea toată ?
Să ne batem cu el
nu-i bine defel,
după cîte văzum
ar fi să-l pierdem. Dar cum ?
Îmi frămînt țeasta,
ce-i de făcut într-aceasta ?
Să trimitcm la el cocon
cu plocon ?“
Și Ibraim zise :
„Împăratc al meu, mi se
pare că n-avem a face
decît să căutăm pace.
Scrisori bune-i vom scrie
și i-om trimite din vistierie
scule
să-l îndestule,
spunîndu-i să lase mînia
și să domnească-n Vlahia
și în Ardeal, de se va nevoi
a-l birui.“

XXIII Cum trimise împăratul lui Mihai plocoane prețioase

fiind sorocită solie,
împăratul trimise aurărie
scoasă cu jale
din haznale :
caftane cu fire,
săbii, potire
cu pietre scumpe bătute,
surguciuri nemaivăzute,
cai cu argintate frîie,
toate lui Mihai să-i rămîie.
Cine să prețaluiască
dajdia împărătească ?
Să cerceteze, cine
diamante și rubine,
cai înșeuăți
și încăpăstrați ?
Să primească Mihai strălucita solie
să-și uite supărarea pe-mpărăție,
împrilejind planul
de-a se-mprieteni cu sultanul .

și coroană pe cap să-i puie,
numai el, Mihai, să nu mai răpuie
cetățile din Turchia
pe unde-și poartă mînia !
Vlahia să și-o stăpînească în pace,
și Ardealul, de-i place,
oriunde va pofti să meargă,
doar Dunărca să n-o treacă...

XXIV Cum veni
solul împăratului la Mihai
și-i aduse darurile

Mihai îl primi
pe solul ce-l căftăni
și cu sabie scumpă-l încinse
și-acesta picioru-i cuprinse
și dîndu-i diamante cu părelnice fețe
dulce îi dete binețe.
Împărătescul hanger
părea luna pe cer,
aurite surguce
sclipeau năuce,
iar coroana punea limpede rază
pe fruntea vitează.
Mihai, la rîndu-i, l-a dăruiț
pe solul cu caftan zugrăvit,
frumos l-a ospătat
și-n dreapta-i l-a așezat
bucuros că e stăpînul temut
peste al vlahilor lut
și peste
vlahi, ca un rege ce este.

În vremea asta craiul Jicman
aflat la aman,
urît de boieri,
lăsă tron și averi
și-și hotărî pribegia
în țara Lehia
să facă ce s-o putea,
iar în locu-i se înălța
Bator Andrei, vărul lui bun,
îmbrăcînd domnescul zăbun.

XXV Cum se întâmplă bătălia lui Mihai cu Bator Andrei, craul unguresc

ceasta, cînd se așeză crai,
nu legă prieteșug cu Mihai,
ba încă îi porunci
Vlahia a o părăsi
spre a se așeza sub mîna lui,
în țara Ardealului.
El gîndea să-l despoaie de tron
și să-l dea turcului plocon,
dar Dumnezeu, ce știe a pune
și-n calea necredinciosului vreo minune,
pe Mihai îl lumina
de pierzarea ce se urzea.
Oastea-și mișcă să-l ia cu zorul
pe vînzătorul,
iar Bator Andrei prinzînd veste
se buimăci de aceste,
inima-i secă, neputincioasă,
spaima-i puse stăpînire pe casă
și-atunci trimisc om
la al vlahilor domn

să întrebe ce și cum,
cu aprigu-i drum.
Oare-și poartă vitejia
cătrec Nemția ?

Iară Mihai i-a răspuns retezat,
cu glasul bărbat :
„Știi prea bine
de ce te-ai trezit aicea cu mine !
M-ai chemat
și m-am înfățișat,
dar nu-ți fie cu supărare
și-ascultă : Jurat-am oare
pe Hristos cel blind,
să nu-mi plec fruntea la pămînt
în fața turcului ?

Iar voi v-ați dat de partea lui
și vorbe mincinoase
îmi turnați în oase.
De-aia sînt aici, ca să rămîn
stăpîn !
De vrei să te bați,
grăbește, că am caii-nșeuai.”
Auzindu-l, Bator Andrei, cardinalul,
scoală Ardealul
și strigă în fața oștilor :

„Să nu ne pierdem în calea vlahilor, proștilor,
sîntem ca fiarele noi,
ei — turmă de oi.
Vlahi neciopliți ne vin,
să-i supunem și să-i biruim.
Eu port cu onor
numele de Bator,
nume
ce-l știe o lume
și pe vlahul, necioplitul
ce-mi calcă ținutul,

și pe moldovanul,
vicleanul,
voiți aici să-i aflați,
boieri luminați ?
Mai bine-n cale să le ieșim
și să-i pierim,
să batem cu tunul
pînă n-o mai rămîne nici unul !"
Astfel vorbind, își puse corturile
și rosturile,
așteptînd la Sibii
ce va mai fi...

XXVI Cum porni Mihai asupra ungurilor și pornind lupta îi birui

n zori
se iviră prin trecători
moldovanii și cu cazacii,
drepti ca aracii,
pe sub nuci
viteji haiduci,
și catanele
cu iataganele.
La mijloc de alai
venea însuși Mihai,
domnul cel tînăr
cu șoim pe umăr
și-nsemnat cu frunză de laur,
și-nainte-i mergeau trei cruci de aur,
iară-n urmă-i mergea doamna Stanca
de se pleca în calea ei creanga.
Ungurii,
tulburii,
cu inimile căzînd din piepturi,
pînă să pună mîna pe sceptruri

se văzură-n țărîină
ca oile cînd vin lupii la stîină
și cînd începu lupta gloatelor,
încleștatelor,
unguroaice o droaie
rămaseră văduvoaie.
Cînd s-a-ntunecat
ungurii porniră la iad,
lăsînd în urmă sîngele cel mult
vărsat în tumult.
Dar cum aș putea oare
în stih a-l înălțare
pe Velisarie cel nou
alergînd printre cete ca un erou,
leu împăloșat
și mîniat,
tăind pe cîți se nimeri
cu sabia a-i pipăi ?
Mult sînge se vărsă atunci
de paloșele cele lungi
și multă rușine
fu în ungurime.
Noaptea din luptă s-au tras
și-n pribegie au mas.

XXVII Cum se întîmplă moartea lui Bator Andrei craiul

„Armanul popă Bator
abia scăpă de omor
călărind prin pustietăți,
ocolind cetăți
pînă văzu-n depărtare
o turmă de mioare.
Se grăbi să rămînă
noaptea, la stîină.
Ciobanii-i ziseră să rămîie
și oaspete să le fie.
I-au dat lapte din ol,
îl culcară sub țol
și cînd, dimineața,
drumețul își spăla fața
îl întrebă ce caută-n munte :
„Nu ne-ascunde
din război de se-ntîmplă să vii,
spune-ne de craiul nostru ce știi,
că a ajuns la noi vestire
că e biruit și în pribegie ?”

Și răspunse Bator cu ochii-n pământ :
„Craiul eu sînt.
Oastea o am prăpădit,
vitejii mei au murit
și eu port din munte-n munte,
osîndită, a mea frunte.“
Ciobanii dacă-auziră
se socotiră :
„Dă-l omorîm pe crai
ne-o răsplăti Mihai !“
Și tăindu-i capul
îl duseră cu sacul
și spre seară
lui Mihai i-l închină
zicînd ei așa :
„Plecăciune, Măria-Ta,
vrem să-ți fim slugile
ce-ți păzesc ușile,
și dacă Bator crai te-a-nfruntat,
noi capul i-am luat
și l-am adus aici !“
Și-atunci domnul zice :
„Ce preț se cuvine
pentru slujba ce-ați făcut bine ?
ce-mi cereți mic,
bani, boierie ?“
Și ziseră ciobanii pe negîndite :
„Boeria, mărite...”

XXVIII Cum Mihai răzbună sîngele craiului și-i puse în furci pe ciobani

Mihai, bunul, făcu îndată
divan de judecată
și-n loc să le dea rangul
îi sui-n ștreangul
undă ajunge omul
ce-și vinde domnul
și nelegiuit
îl pune sub cușit.
Și-n vreme ce prînea multe laude
puse pe mort să-l caute
hotărînd slujbe și facile
asupra strălucitei racle
și veghind frumos
domnescul os,
cu popi cădelnițind
și cu cîntec sfînt.
Calul fără stăpîn rămas
urma convoiul la pas
împodobit cu valtrapuri
și steaguri,

oștile mergeau cu fală
și bună rînduială,
unele-n urmă, în frunte altele,
cu toate armele
și-ajunseră la groapa
căscîndu-și pleoapa
unde Mihai porunci
o marmură a se rîci :
„Colea zace Bator crai
învins de Mihai“.
Apoi s-au sculat
și la Bălgrad au înnoptat,
șezînd el pe tronul regal
al principilor din Ardeal
și de-acum, sc-nțelege,
Ardealul pe el îl știa de rege,
în vreme ce vlahii aveau pe tron
pe-al lui Mihai cocon.
Și numai ce veniră
de-l cinstiră
boiarii
ăi marii,
iar el stetea în pace
chibzuind cum ar face
să-l împungă cu sabia
pe Ieremia din Moldavia...

XXIX Cum Jicman îi puse gînd rău lui Mihai spre a-și răzbuna vărul

Jicman era la leși
cu oșteni aleși,
gîndind la cele-nîmplăte
la Ardeal, în palate,
cum Mihai sparse
țara ce-n tihnă lăsase
schimbînd căciula de blană
cu-a Batorilor coroană,
cum vărul în urma-i înscăunat
fu hăituit și junghiat
și de-atît venin
îi era sufletul plin
de-și plîns amarul
la Cancelarul.
„Află, domnul meu,
că Ardealul ajunse la greu
de cînd Mihai, crudul,
i-a călcat ținutul
și pe Andrei, vărul,
l-a tăiat ca pe mărul.

Singele popii Andrei
răzbună-l de vrei !"
Și Cancelarul zise : „Jicman Bator,
îți dau ajutor,
mergi
pe vlah să-l încerci,
ia arme și bani
și treci mai întâi pe la moldovani,
varsă-ți minia
față cu Ieremia,
cere-i să te ajute
și-n domnia ta du-te !"
Mihai, auzind știre
de acea uneltire
cugetă și el la o treabă bună :
să meargă însuși și să răpună
oștile jicmane
și cele moldovane.
Cu paloș fierbinte
le ieși înainte
și la Trotuș în târg
arse totul cu sîrg
și-ai lui ca fiarele
călcară hotarele.
Văzînd moldovanii aceste,
tremură ca solzul de pește
că Mihai
vine cu pedestrime și cai,
cu oșteni fără număr,
umăr lîngă umăr :
vlahul
vitcazul,
cătane și ungurime,
mulțime —
și neamul haiduc
și de cazaci belșug.

Ieremia
chibzui să fugă-n Lehia
cu boieri și cu doamnă
de teamă,
și gîndind astfel
îl luă și pe Jicman cu el.
Șezînd pe tronul lui Ieremie
Mihai petrecu cu veselie
și-i apăreau în prag
zicînd că-l țîn drag
moldovanii,
bogdanii,
mult popor
ce-i spuneau să rămîie domnul lor,
dar Mihai nu zăbovi ;
pe-ai lui în Moldavia îi înstăpîni,
în vreme ce Ieremia fugarul
se înfățișă la Cancelarul
cerîndu-i să-l așeze ne-ntîrziat
pe tronul din care-au fost surpat
de Simeon,
de vlahi pus domn
și-n veci fie-n slujba lui,
a leahului,
Vlahia
și Moldavia...

XXX Cum veni Cancelarul
cu oștile
și-l goni pe Mihai din Vlahia

ancelarul găti oști
falnice, cum nu mai cunoști,
și trecînd peste moșia
lui Ieremia
îi cotropi pe săracii
vlahii
cu mare canon,
pe Mihai să-l scoată din tron.
La asfințit
ungurii călcară ce-au juruit
iar boierii din andelene castele
gîndiră pe Mihai să-l înșele
și să-l tragă din Lehia pe Jicman
cel de luminat neam.
Boierii veniră cu hurta
la Turda
chemîndu-l într-aceasta
pe neamțul Basta
și rugîndu-l cu căciula în mină
în fruntea lor să rămînă,

așezînd ei țara Ardealului
sub schiptrul chezarului.
Cu Basta — căpetenie,
urmînd cu smerenie
împreună oști
și goliră ploști.
Mihai, mirat foarte
de schimbătoarea soarte
nu știa
încotro s-o ia :
la Moldavia
ori la Nemția ?
Numai atît ce-a gîndit
că se și văzu podidit
de leși, nemți și unguri
cu aurite scuturi,
că el cu nemții n-avea
a se lupta.

XXXI Cum fugi Mihai
și merse în Nemția, și-l primi
Chezarul cu mare onoare
și-i dădu iarăși domnia
Ardealului și Vlahiei

nfruntînd urgia
trecu Mihai la Nemția
și auzind Chezarul
că au trecut hotarul
îi dădu știre
să vină la el cu grăbire.
„Spune, Mihai voievoade,
ce gînd te roade ?”
„Nu credeam, slăvite Chezare,
să mă lovești cu-atîta-nversunare
răpindu-mi mie
țara de sub domnie.
Cum a putut mîna împărătească
să puie să mă gonească ?
Pe Dumnezeu îl iau față
că te-am slujit cu dulceață,
pentru creștinătate
am vărsat sînge pe săturate
și fiindu-ți în preajmă
n-am semănat pîră și vrajbă“...

Și zise Chezarul cu vorbe făloase :
„Prietene credincioase,
cu-adevărat al meu,
eu te-am ținut drag mereu !
Cîți au vrut să te răpuie,
Dumnezeu în mîna ta să-i puie,
vînzătorii, neghiobii,
ție să-ți fie robii.
Ia bani cîți poștești
și cătane împărătești,
în țară te-ntoarce
și să domnești în pace.
Îți dau Ardealul sub pază
și sabia ta vitează
să taie
pe cîinii ce te-au împins în războaie !
Ți-l dau să-ți comande oastea
pe Georgiu Basta
și-amîndoi să lucrați
cu cuget de frați.”
Oștenii,
sumedenii,
ca vulturii zburau
și ca smeli fugeau,
și-auzind atunci
unguri și turci,
vorbire slabă
scorniră în grabă :
„Nu mai e trai
cu-acest Mihai,
la ce munte
ne putem ascunde,
în care cetate
el nu ne bate ?
Pe turci
a zis că-i suie-n furci,

cu voie de la Rudolf Chezarul
ce-l are de la Hristos harul
și iată că gîndu-i e
pe creștini să-i mîntuie
făcînd din biserică trup
de stup.
Îl are sfetnic
pe musiu Giorgiu Basta, cel vrednic,
la arme viteaz
și cu luminat obraz.
Bani încă-i dete,
puști, tunuri, arbalete
arme numai bune
ca să-l răzbune.“
Ca pe un frate drag
Chezarul l-a dus pînă-n prag :
„Viteazule, i-a zis, du-te
înconjurat de virtute !“
Și Mihai, smerindu-se, rosti :
„Măria-ta, să știi
că inima mea bate
pentru creștinătate !“
Cu frumoasă mîndrie se suiră pe cai
ai lui Mihai,
iar el zorea din greu
călărind parcă pe coamă de leu,
pe drumuri și pe poteci
între Praga și Beci,
și-abia la Cașova
coborî din șa.

XXXII Cum Jicman trimise la Mihai cerînd pace

flînd Jicman că Mihai și
cu generalul
vin să bată Ardealul,
că vin cu el nemții
și cu valonii
zburînd ca vulturii
și cocorii,
foarte s-a întristat
și ținu cu sfetnicii sfat.
Neavînd alta a face
trimise om să ceară pace.
„Mergi la Jicman de-i spune
să nu umble cu-nșelăciune
— i-a zis Mihai — dacă poate
să vină a se bate,
de n-are inimă de mușiere
și mai are-n oase putere
iară de nu, să-i spui
să-i lase Chezarului țara. Că e a lui.

Repede
să se lepede,
altfel primejdiile cele mai grele
va primi din mâinile mele!"
Solul de se întoarce
Jicman tabăra-și sparse
cerînd ajutor în Moldavia
de la Ieremia
și-acesta oaste de frunte
i-a trimis, peste munte,
avîndu-l cap, cu sabia și buzduganul,
pe însuși hatmanul
și-ntr-adaos, de la al Vlahiei tron,
oștile voievodului Simeon.
Ca să știe pe unde Mihai se plimbă
trimiseră noaptea, să prindă limbă
și găsind, aflară că Mihai se răsfată
în cîmp cu verdeață,
fără habar,
lingă cetatea Sătmar.
Jicman numai ce auzi
și către Sătmar se porni.
Avea călărime
și pedestrime —
douăzeci de mii cu lănci
alte mii cu spăngi
și porniră care mai de carele
pedestrul și călarele
cu tunuri optzeci
la Șimleu, pe poteci,
pe urmele lui Mihai, minunatul
și de toți laudatul.
Prinseră cerul să-l sdruncine
războinice buciume

și trebuia să fi văzut, fratc,
oștile încleștate
căutîndu-se cu spada
ca lupii, prada...

XXXIII Cum se loviră oștile, cum învinse Mihai pe Jicman

De la ture sta Mihai cu ai lui
pe câmpul Șimleului,
în mijloc
sta Basta Giorgiu
cu nemții, sprintenii,
valonii-mpungînd caii cu pintenii.
Nemții, ca la trei mii de bărbați
în fier ferecați,
cam două mii, valonii
și spaniolii,
patru mii de fregveresi,
nouă mii haiduci aleși,
moldovani și șerbi
fără herb
alte trei mii,
crau gata pe Mihai a-l sluji.
Că el îi dăruia
și-i cinstea
și-atunci Mihai cel minunat
calul și-a-ncălecat,

voinic înțelept
c-o suliță în brațul drept
și zbură cu minune
domnul cel june
repczindu-se asupra dușmanului
aplecat pe cureaua hamului
ca un balaure cînd e flămînd,
așa pătrunse luptînd,
la chip cumplit
și foarte sălbăticit,
fără de căciulă
mînat de mînie destulă :
„Ascultare să-mi dați,
crednicilor bărbați,
astăzi cu multă cinste
vă port spre biruință sau către morminte,
dușmanii sînt cît frunză și iarbă,
dar spaima le fierbe în barbă,
numai ce-i văd
și ei cad cu prăpăd,
azi se alege
adevărul de fărădelege,
azi
îl vom cunoaște pe cel viteaz !“
Și-ai lui strigară, atunci,
dintre păduri de sulițe lungi :
„Nu știm altă cale,
trăim sub poruncile tale,
vom fi viteji, vom fi
cei ce vor birui !“
Și se-aruncară din urmă
ca lupii în turmă,
îi junghie și îi taie
ca pe oaie,
iar Mihai, în dreapta c-o suliță lungă
și-o sabie în mîna stîngă,

ca leul, cel netemător
făcu-n taberi omor
tăindu-i pe cîți se-ntîmplară
în drum să-i apară.
Unde e greul
el apare ca leul,
tătari și cazaci
de viață-i lasă săraci,
calabalîc și zaherea
de le-ntîlnește le ia.
Iar ungurii ca după ploaie
fug de bătaie
și fiecare îngaimă
vorbe de spaimă...

XXXIV Cum Jicman, înfrînt, se sfătui cu Ceachi să fugă

ras din război deoparte
văzîndu-și oștile sparte,
Jicman îl cheamă la divan
pe Ceachi Ștefan :
„Ce facem, fi zice,
că ne-am lăsat onoarea aice,
haide să fugim degrabă
viața să nu ni se piardă,
să fugim, dar unde ?”
Și Ceachi numai ce-i răspunde :
„La Moldavia, la jupan Irimie,
drag ție,
să-i cerem oaste subțire
și să umblăm și în Vlahia cu știre,
să-i trimitem la Cancelar pe boieri
și după puteri
să-i chemăm și pe cazacii —
mîrzacii.
Să fugim unde-om vedea
că mîna lui Mihai e prea grea.”

Precum s-a și întimplat,
Mihai Ardealul l-a luat
gîndind în Vlahia lui să coboare
și să miște ale Turchiei hotare,
să ia el Dobrogea
și toată Serbia
și să coboare din șa
la Adrianopolea,
domn să șază
pe turc să nu-l vază.
El însă la Turda au mas
hotărînd loc de popas.

XXXV Cum merse Mihai la Basta, ca să ia sfat

În zori de zi
la Basta grăbi
și-i zise-acestuia domnul
să trimită după coconul
încuiat sub lacăte,
la Făgăraș în cetate,
alungat de urgia
leșilor din Lehia
și poprit acolo cu gînd dușman
de Ceachi Ștefan,
coconul și mumă-sa Stanca —
frunza și creanga.
„Copilașul și muma, inima mea,
pohtesc, dommule, a-i vedea,
adă-mi-i repede,
că zac ca morții sub lespede,
repede cîțiva nemți la cetate
să-mi facă dreptate !“
„Ia cîți poștești, zise Basta,
să-ți aducă prunoul și cu nevasta !“

Dar una grăia,
alta gîndea.
Despărțindu-se ei ca frații
îl cheamă Mihai pe Georgiu Rați :
„Căpitane,
ia cu tine cătane,
valoni și nemți și mergi
Făgărașul să-l încerci :
ori ți-i dă pe cei dragi,
ori îl spargi,
pîn-atunci eu îmi fac vac
la Bălgrad“.
Încălecară pe cai
ai lui Mihai
și-l însoțiră, puțini,
că el nu-i bănuia pe haini,
și-acest gînd
îl puse, sărmanul, cu capu-n pămînt,
căci Basta Georgiu
îi pizmuia rostul
că pe unde trecea
numai cinstire afla
și i se-nchinau numai lui
cetățile Ardealului.

XXXVI Cum se întîmplă moartea lui Mihai Voievod din pizmă

i-i puse gînd rău să-l omoare,
dar cum să-l împingă-n pierzare,
cînd însuși Chezarul îl îndrăgea ?
Căută pricină pentru fapta cea rea
căci pizma lucra-n el cumplit,
ca un cuțit
ce taie
în măruntaie.
„Avea-vom zile bune
— ziceau cei ce voiau a-l răpune —
dacă el va schimba căciula de blană
cu strălucită coroană ?“
„Să-mbrace valahul haina
celor viteji și faima ?
Noi să punem osul
și el să culeagă folosul ?
Curge-n lume veste
de viteaz ce este
și-avem a plînge
de nu-l vom seca de sînge.

Să plece ostașii repede,
viața să-i lepede,
să-l zdruncine
fără pricine,
capul să i-l încovoie
și-apoi să-l taie !"
Porunci aceasta
Georgiu Basta.
Mihai nu credea defel
că-și va găsi moartea de la el.
Sculându-se, dimineața, din pat,
pe-un copil de casă-a chemat :
„Pune șaua pe cal că acum
purcedem la drum,
am gând
să merg la Bălgrad curînd
să văd cum se rînduiesc
trebile-n palatul domnesc“.
Domnul vorba nici că sfîrșea
și văzu un călăreț spre el cum gonia.
A întrebat vătaful de copii :
„Doamne, ce-o fi ?“
„Fac paradă de oaste,
noi să ne vedem de grijile noastre.“
Și mai văzură și cîțiva pedestrii,
dar domnul nu gîndea la primejdii,
credea că vin
cu cuget senin,
dar ei, blestemați de trei ori,
nu veneau într-ajutor,
veneau dimineața
să-i ridice viața,
veneau de departe
cu solie de moarte.
Sculat în picioare
domnul în cale le-apare

și le zice : „Fiți bineveniți,
ostași vestiți !“
Iar ei își trag săbiile din teci
și sar asupra-i ca niște berbeci
scăpați din tîrle
și-n inima lui despică gîrle,
unul îl pătrunde cu sulița
și altul cu sabia capul i-l ia,
capul cu căciulă din blană de lup,
și căzu frumosul lui trup
ca un copac
prăvălit în veac.
A fost țărîină
pînă s-apuce sabia iutea lui mîină.
Capul dat de-a rostogol
și trupușorul de cămașă gol
tăvălit în sînge, acestea le izbuti
înverșunata pizmă ce-l pieri,
astfel s-au petrecut
în lut
cu-ntunecat obraz
Mihai cel Viteaz !

XXXVII Cum pizma
a pierdut mulți bărbați
pe nedrept,
precum și pe acesta
ce era sprijinul creștinilor

O, pizmă-ntreit blestemată,
anatema, moarte înverșumată,
Haron fără milă,
gînd ce împilă !
Cum de-ați putut
să-l trageți pe Viteazul în lut ?
Pizma i-a amăgit pe unii
dîndu-i apoi humii
așa cum l-a doborît pe Mihai
în mijloc de plai.
O, soare,
înfioare-se razele tale, înfioare,
plîngi lună
nebună,
viteji, plîngeți voi răul
ce-i dete bărbatului celui bun pe călăul,
plîngeți nedreptatea și clevetirea
ce i-au întors lui iubirea,
plîngeți-l pe falnicul june
știut din răsărit pînă la soare-apune !

Cer și soare
înfioare-se, înfioare,
munți
cărunți,
plîngeți-l fără pace
și plîngeți-l și voi, dobitoace,
că astăzi stîlparea creștinilor
zace sub cizma hainilor,
zac sub rănile crunte
brațele Sfîntului Munte,
cel ce-a jurat pe cruce
turcii în moarte a-i duce !
De s-ar fi-ntors el în Vlahia
de la Nemția,
turcul
și-ar fi aflat butucul,
bătut în război
de cel mai aprig dintre croi !
Cuvine-se dară, cuvinc,
să-l plîngă și pietrele cele blajine,
și săracii
copacii,
și omul sărac,
și boierul din veac,
să plîngă cu amare lacrimi
ale lui patime !
Vlahul, se cuvinc,
fietecine,
să poarte cernit strai
că a murit Mihai,
că și-au pierdut domnul,
viteazul și omul,
cu nume de faimă
de-l rosteau cu tcamă
care mai de cari
turcii, tătarii,

ungurii și leșii,
tremurînd ca peștii.
Numai ce-i strigau numele
și li se pierdeau urmele.
Doar din Vlahia cînd s-a tras,
tătarii-n urmă-i făcură necaz
și-acum unde cuvîntu-i e
pe vlahi să-i mîntuie ?
Alt Mihai nu mai e de văzut
să-i bage pe agarieni sub lut.
Despicați-vă, vetre
de pietre !
Copaci,
din rădăcini vă săltați !
Plîngeți, munților
și cîmpiilor !
Căci au rămas voinicii fără acel
de se-nfricoșau și balaurii de el,
fără creștinul ce-și visa liturghia
la Sfînta Sofia,
că el mult trudea
mădularele bisericii a aduna,
unind biserica Rîmului
cu a Constantinopolei păgînului
într-un trup, singurul,
cel ce nu-și prețuia trupul și sufletul
și nu-și cruța capul în multele
luptele !
Plîngeți cu lacrimi subțiri,
voi, monastiri,
că s-au mutat într-o stea
cel ce vă miluia.
O, nesătulă moarte
cu gurile sparte,
cum nu te-ai îndurat
de acest bun bărbat,

nu te-ai temut,
de cap cînd l-ai rupt ?
Mare păcat fu omorul
ce-i lăsă însîngerat trupușorul
și de-acuma cetățile
și creștinătățile
de-l vor pofti,
el nu va mai fi !
Vai de sufletele
celor ce i-au purtat sîmbetele
și au zvîrlit în necurmat somn
un asemenea Domn !

XXXVIII Aci muștră
pe unguri și pe nemți
pentru că l-au ucis pe nedrept
pe Mihai

matema lui Sechel Moise, ticălosul
ce l-a pierdut pe Domnul, fălosul !
V-ați făcut înșivă rău
vătămînd scump trupul său,
că ați pierdut pe dată
Ardealul și țara toată.
El scut v-ar fi fost
și adăpost,
țara nu v-ar călca-o după tot plăcul
tătarul,
nici altcineva,
de-ar mai luci fierul în mina lui grea.
Trăind Mihai,
Sechel Moise nu s-ar face-n Ardealul crai,
ce-ați cîștigat oare
din dezbinare ?
Ați făcut pacoste
chezăreștilor steaguri de oaste
și credeți, ungarilor din Ardeal,
țara voastră-i supusă de val,

acum, cînd craiul vostru vă bate
cu vergile, ca pe lighioanele cele turbate,
acum înțelegeți pe cine
l-ați lăsat pradă la străinime ?
Dar și ungurii trăiesc urgisiți,
de ai lor despărțiți,
lasă casă
și masă,
și lasă părinți —
iată răsplata vînzării pe treizeci de arginți.
Pentru că l-au pus pe Moise domn
îndură acum canon,
și Dumnezeu, mîniat
rău, i-a certat :
goale le umblă muierile-n pribegire,
dară, precum spune David în psaltire :
„Cel ce sapă groapă
în ea va să-ncapă !“
Chezăreștilor dregători
le-ați jurat supușenie de zece ori,
apoi v-ați răzgîndit
și lui Basta Georgiu v-ați juruit
(„De mă puneți voi cap,
eu de Mihai vă scap !“),
dar l-ați gonit și pe Basta Georgiu
și-ați trimis după Jicman al vostru,
ați călcat sfinte
jurăminte,
v-ați dat cu turcimea amăgitoare,
uitînd creștineasca onoare,
ca o oală spartă
inima vi-i de credință deșartă.
V-ați dat corbilor,
surzilor ce sîntceți și orbilor.
Acum în Vlahia toată
Mihai nu mai se-arată,

nu-l mai așteaptă boierii
la capătul serii
cu pîine și sare
și bucurie mare.

XXXIX Cum nimenea
nu știa ce se făcuse cu Mihai
și nu credea că murise.
Întrebare

O e s-o fi făcut cu dînsul, boieri,
că n-am auzit de el nici ieri, nici alaltăieri,
soliile-s mute,
nu se mai vede, nu se aude ?
O fi în Tătaria și-și varsă amarul
pe han-tătarul ?
În Moldavia iaste,
fără de oaste ?
Să calce el moșia
la Turchia ?
Cu turcii va să se bată
pe creștini să-i sloboadă ?
Nu, el nu-i la hanul,
nici la moldovanul,
nici în Turchia,
nici în Vlahia,
ci se bate
cu balauru-n spate,
oștilor capiște
la Turda-n pajiște.

Toată noaptea luptă,
luptă ne-nteruptă
și-nfrînt îl cuminecă
moartea, duminecă.
Înima i-o scurmă
strigătul din urmă :
„Unde sînteți, dragilor,
neîmfricaților ?
Încingeți săbioarele,
strălucitoarele,
și de aici mă luați,
prietenii și frații,
pieptul mi-i pătruns,
n-am puteri de-ajuns.
Mădularile
care mai de carile
mă vînd
rînd pe rînd.
Fără luptă azi,
eu, cel viteaz,
mă aflu răpus.
Răsărit și-Apus —
nu-mi alină nimene
rănile din inime.
Dacă-ș fi aflat
că-s pierzării dat,
n-aș fi-nvins, cu trupul
junghiat de lupul.
Glas spre voi înalț,
crailor ceilalți
care veți domni
în Ardeal aci :
dacă vreți în pace
slujba a vă face,
pe boierii toți,
vînzători și hoți,

călcînd jurămînt,
fără de cuvînt,
să nu-i credeți voi
că veți plînge-apoi.
Cînd grăiesc mai dulce
ei vor să te-apuce,
vorba lor aleasă
în mormînt te-așază.
Eu i-am crezut
și acum sînt lut.
De-aș fi avut parte
doar de glas de frate,
mi-aș fi săturat
cu sînge spurcat
săbioara
și țara !

XL Cum moartea de nimic nu se teme și nu se rușinează

n fața lui Haron bărbăția și frica
nu prețuiesc nimica.
Regi, viteji și-mpărați,
de lauda deșartă vă lepădați !
Căci fără osebite
la iad veți sfârși sub poprire.
Acolo Aleesandru cel Mare zace
și n-are alta a face,
și Velisarie, marele,
în beznă-și trage oscioarele.
Acolo, cu-nțelepția lui, Solomon
șade fără de tron,
și-acolo l-am aflat
pe Samson bărbatul cel mai bărbat.
Cîți din lume-au venit, rege sau servitor,
aice zac sub zăvor,
aice numai fum e
tot ce-a cîștigat mincinoasa lume,
împărați și boieri
n-au fost săraci de dureri !"

Iată învățătura
ce ne-a rămas din gura
lui Mihai cînd s-a întîmplat
de l-au junghiat.
A lăsat nume frumos
ca pămîntul mănos
și va fi auzit al lui nume
de toți vitejii din lume.
Se cheamă
că moartea i-a stat în vorbă vicleană
și-acuma de el se bucură
a cerului ciutură.
S-a sfîrșit aci
în august, într-a douăsprezecca zi,
și i-au spart țeasta
din vrerea lui Basta
la mohorîta
pajiște de la Turda.
Și-au fost an sfînt
de la nașterea lui Hristos curgînd
o mie șase sute și unu
la moartea lui Mihai, viteazul și bunul.
Drag cititorule al acestei cuprinderi,
de vei afla fapte altminteri,
nu-mi ocărî sărmana
pana.
Căci eu, ca om fără carte,
am scris în rime viață și moarte
și amintindu-mi-l pe Mihai
lacrima ochilor o vărsai
că l-am slujit,
neclintit,
și încă nu totul ce-a zis
am pus aicea în scris
voi, dreptilor
și înțelepților,

rîciiși sub cuvinte, alte
înțelesuri înalte.
Și dacă vrei să-mi știți locul de baștină
pe care-l gîndesc cu lacrimă,
veți ști așa
că-i zice Malsiania,
oraș preafrumos
de lîngă Delvinos,
aproape de locul
sfîntului Ioan Teologul.
Stavrinos e neamul din care mă trag
și vistiernic sînt după rang.
Am scris poema la Bistrița în cetate
noapte de noapte,
la lumină de stele
cursă printre zăbrele.
Tuturilor să vă vie
de la Sfîntul Duh bucurie,
Mărire Tatălui, Fiului, Sfîntului Duh
și făcătorului și plăsmuitorului din văzduh
Dumnezeu, nevăzutul
lucrurilor toate-nceputul.

S F Î R Ș I T

BIBLIOTECA MUNIC. PALĂ
MIHAIL SADOVĂNU
BUOUREȘTI

Cuprins

Poema lui Stavrinos	7
Notă asupra ediției	13
Cronica lui Stavrinos	17
I Inceput de stihuri	19
II Alte stihuri despre același	20
III Inceputul narațiunii	21
IV Cum Mihai Vodă tăie pe turcii ciți i-a aflat în București	23
V Cum Selim sultanul trimise alt domn în Vlahia, pre fiul lui Iancul	24
VI Cum trecu Mihai Vodă la Rusciuc și pornind luptă cu Mustafa pașa îl birui	25
VII Cum tătarii au intrat în Vlahia jefu- ind-o de oameni și lucruri	27
VIII Cum merseră grecii asupra tătarilor și-i biruiră	29
IX Cum porunci împăratul pod peste Dunăre spre a-și trece oștile în contra lui Mihai	30

X Cum ieși Sinan pașa din Constanti- nople și veni în Vlahia peste Mihai	33
XI Cum îl prăvăli pe Sinan pașa în smîrc	35
XII Cum chibzui Sinan pașa să-l prindă pe Mihai cu vicleșug	36
XIII Cum făcură sfat cu Mihnea Voievod să-l prindă pe Mihai	38
XIV Cum Sinan pașa pătrunse în Vlahia și cum robi pe mulți	40
XV Cum Jicman, unit cu Mihai, merse asupra turcilor	41
XVI Cum făcu Sinan pașa sfat cu Hasan pașa	42
XVII Cum ajunseră Ia Giurgiu, cum luară cetatea și stricară podul	44
XVIII Cum îi fărîmară pe turci și cum îi încară în Dunăre	45
XIX Cum se întoarse Mihai cu Jicman și cum îl petrecu în Ardeal	47
XX Cum trimise împăratul pe Afis pașa să-I amăgească pe Mihai și să lege pace	48
XXI Cum Udrea trecu Dunărea și călcă tabăra pașei Afis	50
XXII Cum trecu Mihai Dunărea și arse Nicopolea și Vidinul	52
XXIII Cum trimise împăratul lui Mihai plocoane prețioase	54
XXIV Cum veni solul împăratului la Mihai și-i aduse darurile	56
XXV Cum se întîmplă bătălia lui Mihai cu Bator Andrei, craiul unguresc	58
XXVI Cum porni Mihai asupra ungarilor și pornind lupta îi birui	61

XXVII Cum se întîmplă cu moartea lui Bator Andrei craiul	63
XXVIII Cum Mihai răzbună singele craiului și-i puse în furci pe ciobani	65
XXIX Cum Jicman îi puse gînd rău lui Mihai spre a-și răzbuna vărul	67
XXX Cum veni Cancelarul cu oștile și-I goni pe Mihai din Vlahia	70
XXXI Cum fugi Mihai și merse în Nemția, și-l primi Chezarul cu mare onoare și-i dădu iarăși domnia Ardealului și Vlahiei	72
XXXII Cum Jicman trimisc la Mihai cerînd pace	75
XXXIII Cum se loviră oștile, cum invinse Mihai pe Jicman	78
XXXIV Cum Jicman, înfrînt, se sfătui cu Ceachi să fugă	81
XXXV Cum merse Mihai la Basta, ca să ia sfat	83
XXXVI Cum se întîmplă moartea lui Mihai Voievod din pizmă	85
XXXVII Cum pizma a pierdut mulți bărbați pe nedrept, precum și pe acesta ce era sprijinul crești- nilor	88
XXXVIII Aci muștră pe unguri și pe nemți pentru că I-au ucis pe nedrept pe Mihai	92
XXXIX Cum nimenea nu știa ce se făcuse cu Mihai și nu credea că mu- risc. Întrebare	95
XL Cum moartea de nimic nu se teme și nu se rușinează	98

MIHAIL SADOVLANU
BUCURESTI

Lector: MARIA GRACIOV
Tehnoredactor: ION TUDOR

Apărut 1975, B.T. 26.IX.1975, Tiraaj 4500 ex. broșate
Coli tipar 4,33.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1359 Ia
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
București,
Republica Socialistă România